

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Toolbox met maatregelen tegen overlastgevend en/of crimineel gedrag door asielzoekers

Juli 2024

Inhoud

1 Oriëntatie aanpak overlast	3
1.1. Contact met partners uit de migratieketen, het CCV en de VNG	3
1.2. Het uitvoeren van een probleemanalyse	4
1.3. Specifieke Uitkering (SPUK) voor overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers	4
2 Preventieve maatregelen	6
2.1. Organiseren van (gemeenschappelijke) activiteiten	6
2.2. Inrichten lokale projectgroep aanpak overlast	6
2.3. Aanstellen van contactfunctionaris voor signalering- en aanpak van overlast	6
2.4. Instellen van een omwonendenoverleg/ bijeenkomst	6
2.5. Opstellen en delen van meldkaart	6
2.6. Het inzetten van (extra) toezicht en surveillance	9
2.7. Het opstellen/aanvullen van een integraal veiligheidsplan (IVP)	9
2.8. Azc opnemen in handhavingsarrangement	9
2.9. Handhaven/inzetten van een regiemodel	9
2.10. Politiecapaciteit	9
3 Repressieve maatregelen	11
3.1. Aangifte doet ertoe	11
3.2. Het opleggen van een gebiedsverbod (Gemeentewet)	11
3.3. Preventief fouilleren tegen wapenbezit/ veiligheidsrisicogebieden aanwijzen	12
3.4. Het instellen van een samscholingsverbod (APV)	12
3.5. Het opleggen van een meldplicht	12
3.6. Het invoeren van een alcoholverbod	12
3.7. Het inzetten van camera's en andere maatregelen in winkels en woningen	12
Bijlage I Keten- en samenwerkingspartners	15

Hoofdstuk I

Oriëntatie aanpak overlast

De Rijksoverheid zet via verschillende maatregelen in op het voorkomen en aanpakken van overlastgevend en crimineel gedrag door asielzoekers. Daarnaast kunnen gemeentes ook zelf in actie komen. In dit hoofdstuk staan hiervoor de eerste stappen uitgewerkt. Zo kan het helpen om contact te zoeken met partners uit de migratieketen zoals het COA. Zij kennen de maatregelen op het gebied van vreemdelingenrecht en kunnen meedenken over oplossingen. Daarnaast kan de expertise van het CCV en de VNG worden ingeschakeld (1.1). Een goede probleemanalyse kan inzichtelijk maken om welke problemen het gaat en kan bijdragen aan het vinden van geschikte maatregelen om de problemen aan te pakken (1.2). Wanneer helder is om welk probleem het gaat en welke maatregelen de gemeente wil inzetten, kunt u als gemeente (in bepaalde periodes) een Specifieke Uitkering (SPUK) aanvragen voor een financiële tegemoetkoming (1.3).

1.1. Contact met partners uit de migratieketen, het CCV en de VNG

Partners uit de migratieketen

In geval zich overlast door asielzoekers voordoet in de gemeente is het raadzaam om contact te zoeken met de COA-locatiemanager van het lokale azc. De locatiemanager kan helpen bij het vinden van oplossingen en heeft goede contacten met de rest van de migratieketen. De migratieketen wordt gevormd door alle overheidsorganisaties die een directe rol hebben bij het vreemdelingenbeleid en de uitvoering daarvan. De meest bekende zijn de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Zij richten zich op respectievelijk de toelating, opvang en terugkeer van vreemdelingen. Zie bijlage I voor een uitleg van de taken van een aantal van de keten- en samenwerkingspartners en deze [link](#) voor meer informatie omtrent samenwerkingspartners binnen de migratieketen.

De COA-locatiemanager kan bijvoorbeeld een beroep doen op het lokale samenwerkingsverband van de migratieketen. Het zogenoemde **Lokaal Ketenoverleg** (LKO) is een overleg tussen de DT&V, COA, de Politie, die samenwerken op één azc, en vaak ook de IND. Het doel van het overleg is om de strategie af te stemmen ten aanzien van een vreemdeling, op basis van de aanwezige feiten en omstandigheden uit het dossier en de bespreking in het LKO. Zo kan worden besproken of een dossier versneld afgedaan dient te worden door de IND of dat er door de DT&V (extra) wordt

ingezet op vertrek naar het land van herkomst. Het LKO kan andere relevante partijen uitnodigen, zoals de gemeente, de Raad voor de Kinderbescherming, de wijkagent, Nidos of Vluchtelingenwerk Nederland.

Ketenmariniers

In 2019 zijn vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid ketenmariniers aangesteld. Zij pakken landelijke en regionale knelpunten in de aanpak van overlastgevend en/of crimineel asielzoekers op en zoeken samen met de betrokken ketenpartners naar oplossingen. De ketenmarinier legt verbindingen tussen organisaties van de migratie- en strafrechtketen, het lokale bestuur, zorginstellingen en andere partijen die betrokken zijn bij de aanpak van asielzoekers met overlastgevend gedrag. Hierbij kan de ketenmarinier gebruik maken van bestaande lokale netwerkstructuren, zoals de Veiligheidshuizen, de Regionale Afstemmingsoverleggen (RAO's) en de Lokale Ketenoverleggen (LKO's). De ketenmariniers kunnen worden benaderd via ketenmariniers@minjenv.nl.

Openbare orde en veiligheid en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)

Overlast gaat soms gepaard met criminaliteit en kan de bewoners van de gemeente een gevoel van onveiligheid bezorgen. Zoals bekend, is de lokale driehoek (burgemeester, politie en officier van justitie) verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid, handhaving van de wet en het vervolgen van wetsovertreders. De burgemeester is verantwoordelijk voor de handhaving van de

openbare orde en de inzet hierop door de politie (of BOA's). Het openbaar ministerie is verantwoordelijk voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde.

In deze Toolbox wordt een aantal maatregelen uiteengezet, die gemeentes kunnen treffen t.a.v. de openbare orde en veiligheid. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) kan als onafhankelijke stichting gemeentes helpen veiligheidsproblemen in kaart te brengen en op te lossen. Zij bieden kennis, instrumenten, keurmerken, voorlichtingsmateriaal en advies op maat gericht op veilig wonen, veilig werken en veilig leven. Preventie is daarbij steeds het uitgangspunt. Raadpleeg [Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid \(het CCV\) - Het CCV](#).

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

De VNG is de koepelorganisatie van de gemeenten in Nederland. De VNG ondersteunt de gemeenten bij de uitvoering van hun beleid. De vereniging informeert gemeenten over actuele ontwikkelingen. Ook beantwoordt de VNG via zijn Informatiecentrum en het besloten VNG Forum Asiel en Integratie vragen van leden en geeft hen advies. Gemeenten kunnen de VNG ook via helpdeskvluchtelingen@vng.nl benaderen met vragen over de toepassing van de preventieve en individuele maatregelen die in deze Toolbox staan.

1.2. Het uitvoeren van een probleemanalyse

Aangeraden wordt om alvorens maatregelen te treffen, een probleemanalyse uit te voeren. Door het uitvoeren van een probleemanalyse wordt een complex probleem ontleed. In de analyse wordt omschreven wat het probleem precies is, wat de oorzaken kunnen zijn, wie erbij betrokken zijn en welke informatie nog meer nodig is om het probleem uiteindelijk op te lossen. Een analyse kan bestaan uit een objectief en een subjectief deel.

Objectieve gegevens kunnen worden verkregen bij bijvoorbeeld de politie. Subjectieve gegevens kunnen worden verkregen uit interviews en enquêtes onder winkeliers, personeel, bewoners, asielzoekers zelf enzovoort. Een goede analyse is het begin van de oplossing. Zo heeft de gemeente Utrecht een onderzoek laten doen naar de [overlast onder het Bollendak](#) bij het station en aan de hand daarvan de aanpak aangescherpt.

1.3. Specifieke Uitkering (SPUK) voor overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers

Een gemeente die last heeft van overlastgevend en crimineel gedrag van asielzoekers, kan een beroep doen op de SPUK-regeling om maatregelen te treffen om overlast te voorkomen en aan te pakken. Het Ministerie van JenV stelt een budget beschikbaar voor de financiering van lokale (kleinschalige) maatregelen tegen overlast buiten de opvanglocaties. Deze regeling geeft gemeenten de mogelijkheid om zelf te bepalen welke aanpak het beste bij hun problematiek past. De maatregelen waarvoor dit budget wordt gebruikt verschillen per gemeente. Hierbij valt te denken aan de inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's), bodycams, extra cameratoezicht maar ook preventieve maatregelen zoals het organiseren van (gemeenschappelijke) activiteiten of het inrichten van een lokale projectgroep aanpak overlast. Het is aan de gemeente om een plan van aanpak op te stellen met een financiële onderbouwing voor de aanpak van overlast in hun gemeente. Het maximum bedrag dat een gemeente ontvangt, is gelinkt aan het aantal opvangplekken in de gemeente. Aanvragen kunnen binnen bepaalde periodes worden gedaan. Raadpleeg hiervoor [Rijksoverheid.nl](#).

In de volgende twee hoofdstukken staan maatregelen die kunnen worden gebruikt ter inspiratie voor het indienen van een SPUK-aanvraag.

Hoofdstuk 2

Preventieve maatregelen

Overlast voorkomen is beter dan het verhelpen. Hieronder volgen maatregelen die bij kunnen dragen aan het voorkomen van overlastgevend gedrag van asielzoekers.

2.1. Organiseren van (gemeenschappelijke) activiteiten

Overlastgevend gedrag kan voortkomen uit verveling. Daarom kan het behulpzaam zijn om als gemeente in overleg te gaan met het COA om naast de reguliere dagbestedingsactiviteiten van het COA, extra activiteiten aan te bieden. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van sportactiviteiten voor asielzoekers uit het azc, eventueel in combinatie met bewoners van de gemeente. Hierdoor hebben de asielzoekers afleiding en leren omwonenden de asielzoekers kennen, wat bij kan dragen aan het draagvlak.

2.2. Inrichten lokale projectgroep aanpak overlast

Het instellen van een lokale projectgroep, bestaande uit vertegenwoordigers uit de migratie- en strafrechtketen en lokaal bestuur, maakt dat partners in gezamenlijkheid kunnen bezien op welke wijze de aanpak van overlast vorm kan worden gegeven. Dit dient zowel ter preventie als het opleggen van individuele maatregelen voor de overlastgever. De gemeente kan hiervoor het beste contact opnemen met de locatiemanager van het lokale azc om de opties te bespreken.

Doelstellingen:

- het tot stand laten komen van een goed netwerk waarbij zeer korte lijnen worden gecreëerd zoals de instelling van een operationeel overlastoverleg waar onder de vlag van het veiligheidshuis door het OM, de gemeente, de politie, het COA, de IND en de DT&V diverse casussen worden besproken;
- het leren wat elkaars beperkingen zijn, maar vooral elkaars mogelijkheden;
- het bedenken van een plan om de goede informatie met elkaar te delen zodat er maatwerkoplossingen kunnen worden bedacht in de aanpak van overlastgevende en criminele asielzoekers.

Uiteraard dient bij bovenstaande rekening te worden gehouden met de uitgangspunten van de AVG.

2.3. Aanstellen van contactfunctionaris voor signalering- en aanpak van overlast

Gemeenten kunnen een contactfunctionaris aanstellen die voor bewoners en ondernemers in de gemeente te benaderen is voor het signaleren van overlast en vragen omtrent de aanpak van overlast. Het is daarbij van meerwaarde als een contactfunctionaris contacten onderhoudt met de migratie- en strafrechtketen en het lokale bestuur om signalen over overlast aan de juiste partners terug te koppelen en samen tot oplossingen te komen. Indien er een lokale projectgroep wordt opgesteld is het aan te raden de contactfunctionaris deel te laten nemen aan de projectgroep of eventueel voorzitter te maken zodat deze de andere partners op de hoogte kan stellen.

2.4. Instellen van een omwonendenoverleg/ bijeenkomst

Bij de komst van een azc zijn er altijd voor- en tegenstanders. Het is daarom van belang om omwonenden van een azc goed te informeren. Het COA kan een voorlichtingsbijeenkomst houden en (terugkerende) omwonendenoverleggen organiseren. Dit kan in samenwerking met de gemeente. Goed contact met de buurt zorgt voor meer betrokkenheid en kan helpen om vragen te beantwoorden en zorgen weg te nemen, maar ook om bewoners op de hoogte te stellen van activiteiten zoals open azc-dag of om vrijwilligerswerk aan te moedigen.

2.5. Opstellen en delen van meldkaart

De gemeente kan in samenwerking met betrokken partijen zoals politie, het COA, winkeliers of omwonenden een meldkaart opstellen. In een meldkaart wordt informatie verstrekt over contactgegevens van personen en instanties waaraan melding kan worden gedaan van overlastgevend en/of crimineel gedrag. Hierop kunnen websites en nummers staan van bijvoorbeeld politie, COA of beveiliging.

[Voorbeeld meldkaart winkelgebied Ter Apel](#)

Uit de praktijk: Movement on the Ground

Dagelijks wordt geluisterd naar wat de behoeften zijn van de vluchtelingengemeenschap en van het COA. Op basis daarvan wordt een plan van aanpak gemaakt om zo alle partijen zo goed mogelijk te ondersteunen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat er buiten het azc geholpen wordt met schoonmaakactiviteiten of het ondersteunen van evenementen. Dit gebeurt naast de werkzaamheden die sowieso op het programma staan op het azc

Wie: Movement on the Ground, azc Cranendonk

Wat: Van Camp naar CampUs: samen met bewoners een veilige en inclusieve leefomgeving maken van een opvanglocatie. Bewoners participeren op vrijwillige basis en worden bij wijze van co-creatie betrokken bij dagelijkse gang van zaken. In samenspraak met medewerkers van het COA zorgen bewoners samen voor het schoonhouden van het terrein, de distributie van kleding en eten, het managen van de wasserette, het organiseren van sport- en spelactiviteiten, het ontwikkelen van educatieve programma's voor kinderen, het tolken voor personeel, etc. etc. Movement on the Ground initieert en coördineert op locatie als ook op afstand.

Doel: Het potentieel van bewoners inzetten door ze verantwoordelijk maken voor hun eigen leefomgeving.

Resultaat: Mes snijdt aan meerdere kanten. Bewoners maken zich nuttig waardoor er minder verveling, frustratie en overlast op de opvanglocatie is. Doordat een deel van de dagbesteding door bewoners wordt georganiseerd en uitgevoerd, betekent deze aanpak ook een kostenbesparing. Het bevordert integratie, betrokkenheid en bouwt bruggen. Tot slot worden medewerkers van het COA ontzorgd, zodat zij hun tijd aan andere zaken kunnen besteden.

Meer informatie: Movement on the Ground heeft als missie om vluchtelingen en hun gastgemeenschappen te ondersteunen met op de mens gerichte programma's en oplossingen. Opvanglocaties worden zo veilige, humane en menswaardige omgevingen. Onze, door de vluchtelingengemeenschap geleide, aanpak pakt uitdagingen holistisch aan en bevordert zo integratie, gemeenschapsbetrokkenheid en zelfredzaamheid.

Meer informatie: movementontheground.com
info@movementontheground.com

Uit de praktijk: contact met omwonenden in Utrecht

Wie: Gemeente Utrecht

Wat: Vanuit de filosofie samen leven, samen leren, samen werken creëert de gemeente Utrecht ruimte voor ontmoeting en ontwikkeling voor asielzoekers, statushouders, buurtbewoners en andere Utrechters. Dat gebeurt onder de vlag Plan Einstein. Op drie locaties in de stad kunnen geïnteresseerden deelnemen aan activiteiten, cursussen, opleidingen en vrijwilligerswerk. Plan Einstein brengt vraag en aanbod samen en probeert hierbij wijkbewoners zoveel mogelijk te betrekken. Deelname is altijd gratis.

Doel: Verminderen van weerstand tegen asielopvang en investeren in de kwaliteit van een wijk

Resultaat: Bewoners azc zijn veerkrachtiger in de buurt is meer draagvlak voor asielopvang. Mensen blijven zich daarnaast ontwikkelen, ze versterken hun netwerk en worden meer gezien en gehoord. Daardoor is er een sfeer van wederzijds respect en vertrouwen.

Meer informatie: [Home | Plan Einstein \(plan-einstein.nl\)](http://Home|PlanEinstein(plan-einstein.nl))

Uit de praktijk: casuoverleg Harderwijk

Wie: Gemeente Harderwijk

Wat: Via een wekelijkse casuoverleg organiseert het COA op de azc-locatie een integrale ketenaanpak gericht op overlastgevende asielzoekers. Alle relevante partners van de vreemdelingen- en strafrechtketen (azc/COA, Avim, wijkagent, IND, DT&V) zitten voor een 'sluitende aanpak' aan tafel.

Doel: Snel informatie delen en verrijken van onderlinge dossiers. Op deze manier wordt per casus bekeken welke actie van wie nodig is om overlast aan te pakken, zoals:

- aanspreken op gedrag door medewerkers azc; maatregel inhouding verstrekkingen etc.
- (mogelijkheden onderzoeken voor) overplaatsing naar de Handhavings- en Toezichtlocatie (Hoogeveen); en versnelde asielpcedure door IND te informeren;
- strafrecht (extra snelrecht capaciteit; afdoeningsadvies in politie-systeem Amazone waardoor de tafel Zorgvuldig Snel Maatwerk (zsm) op de hoogte is van dossier/antecedenten; rechtstreeks overleg met vreemdelingen officier);
- politie-inzet (bijv. aanhouding mensen die illegaal verblijven);
- bestuursrechtelijke maatregelen (zoals gebiedsverbod).

Resultaat: Door deze werkwijze is de doorloopsnelheid van overlastgevende en criminele bewoners van het asielzoekerscentrum in Harderwijk hoog. Criminele veiligelanders verblijven daardoor relatief kort op het asielzoekerscentrum in Harderwijk.

Meer informatie: info@harderwijk.nl

Uit de praktijk: contact met omwonenden Winterswijk

Wie: Gemeente Winterswijk

Wat: Vaste contactmomenten met omwonenden van het azc. Dat gebeurt via een bewonersoverleg. Een afvaardiging van bewoners bespreekt met de politie, de wijkagent en medewerkers van de gemeente actuele ontwikkelingen, soms ook in aanwezigheid van de wethouder of burgemeester. Dat gebeurt op azc-terrein. Aansluitend is er met een kleinere groep bewoners het meer praktisch ingestoken beheersoverleg. Hierin bespreken we de voortgang van alle klachten en benodigde acties. Beide overleggen zijn eens in de 12 weken. Daarnaast heeft het COA een vast aanspreekpunt voor bewoners, is er jaarlijks een open dag en zijn er regelmatig activiteiten op het azc-terrein voor bewoners en omwonenden.

Doel: Aanpakken van overlast en behouden van draagvlak voor opvang asielzoekers in azc

Resultaat: Laagdrempelig contact met bewoners, zij voelen zich serieus genomen en gezien en gehoord in hun zorgen en complimenten. Op deze manier is er een basis van wederzijds vertrouwen en heerst het gevoel dat we dit met elkaar doen.

Meer informatie: handhaving@winterswijk.nl t.a.v. Iris de Haan of Jelle Broekman

2.6. Het inzetten van (extra) toezicht en surveillance

Het toezicht en de handhaving op en rondom een azc is een gezamenlijke inspanning van politie, gemeente en het COA.² Een goede samenwerking tussen deze drie partijen is belangrijk. Regelmatige aanwezigheid van politie (wijkagent(en) en politieagenten van het basisteam), boa('s) en beveiligers op en rondom locaties waar zich criminele en/of overlastgevendende asielzoekers bevinden, werkt preventief en maakt direct ingrijpen mogelijk. Het kan helpen om in ieder geval één toezichthouder zoals een wijkboa of een boa met een taakaccent rondom het azc te koppelen aan een azc en dat een wekelijks bezoek aan het azc vast onderdeel is van de ronde. Voor de rol als toezichthouder kan bijvoorbeeld een contactpersoon namens de politie en de gemeente worden benoemd. Zo leert de toezichthouder de asielzoekers van het azc kennen en kan deze eventueel in samenwerking met het COA gesprekken aangaan met (potentiële) overlastgevers. Daarnaast geeft dit een signaal af aan de asielzoekers dat hun (overlastgevend) gedrag buiten het azc niet onopgemerkt blijft en dat het mogelijke gevolgen kan hebben voor hun verblijf.

2.7. Het opstellen/aanvullen van een integraal veiligheidsplan (IVP)

De gemeente heeft de regie op het gebied van lokale veiligheid. Om dit goed in te vullen, is het integraal veiligheidsplan (IVP) van belang. Met het IVP kan een gemeente sturing geven aan de lokale veiligheid. Het CCV kan gemeenten ondersteunen bij de totstandkoming van een IVP. Hierin kan bijvoorbeeld een paragraaf worden opgenomen omtrent aanpak overlast door asielzoekers. Meer informatie over het integraal veiligheidsbeleid en het opstellen van een IVP kan op de [website van het CCV](#) worden gevonden.

2.8. Azc opnemen in handhavingsarrangement

Sommige gemeentes hebben reeds een handhavingsarrangement. Hierin is de gehele samenwerking tussen handhaving en politie beschreven en kunnen onderwerpen als integrale jeugd aanpak, demonstraties en evenementen aan bod komen. Er staan afspraken in over wat elke partij op elk onderwerp doet, waar de samenhang zit en de samenwerking, maar ook op welk moment of welke situatie welke partij leidend is. Ook de operationele samenwerking en sturing staat beschreven in het arrangement.³ Gemeenten met een azc en die al een handhavingsarrangement hebben, wordt aangeraden afspraken over het toezicht en de handhaving op en rondom een azc op te nemen in het handhavingsarrangement. Gemeenten die dit (nog) niet hebben, kunnen gebruik maken van een regiemodel (zie 2.9).

Vanuit JenV, VNG, politie en OM wordt een landelijk format opgesteld voor een handhavingsarrangement om de samenwerking tussen politie en handhaving te professionaliseren. De VNG zal het format publiceren wanneer deze beschikbaar is.

2.9. Handhaven/inzetten van een regiemodel

Gemeentes kunnen een regiemodel opstellen. Binnen een regiemodel worden afspraken vastgelegd tussen verschillende partijen die gezamenlijk toezichthouden en handhaven zoals de gemeente en politie. Het is een procesinstrument: een gestandaardiseerde werkwijze waarbij gericht wordt ingezet op basis van actuele informatie (informatie-gestuurd). Samenwerking in een regiemodel kan worden ingevoerd als specifieke plekken kampen met zeer ernstige onveiligheidsproblematiek waardoor een slechte veiligheidssituatie ontstaat. Doel is om, door een tijdelijke intensivering van toezicht en handhaving, de slechte veiligheidssituatie terug te brengen naar een acceptabel niveau. Een regiemodel wordt ingezet voor een specifieke problematiek, op een specifieke plaats ('hotspot') en voor een bepaalde tijd.

De werkwijze zoals beschreven in het regiemodel kan ook worden toegepast voor regionale, flexibele toezicht- en handhavings-teams, waarmee de slagkracht van de politie, boa's en handhavers kan worden vergroot.

Voorbeelddocument van het CCV: [checklist](#)

2.10. Politiecapaciteit

Politiecapaciteit is per definitie schaars en alle eenheden voelen die schaarste. Binnen regionale politie-eenheden wordt doorlopend bezien waar de prioriteiten liggen voor inzet van de politie. Dit gebeurt om te beginnen op het niveau van het basisteam en kan opgeschaald worden naar districts- of eenheidsniveau, steeds in overleg met het lokale gezag.⁴ Als de burgemeesters in een geografisch gebied gezamenlijk meer inzet van politie vragen dan de politie beschikbaar heeft, heeft de regioburgemeester een bemiddelende rol. De inzet van de regioburgemeester in deze fase is er op gericht binnen de regionale eenheid een oplossing te vinden. Het kan voorkomen dat het niet lukt om binnen de regionale eenheid een oplossing te vinden voor de behoefte aan extra capaciteit. In dat geval kan de burgemeester of hoofdofficier van justitie een verzoek om bijstand indienen bij de korpschef. Kan of wil de korpschef het verzoek om zwaarwegende redenen niet honoreren, dan kan de burgemeester of hoofdofficier van justitie beroep instellen bij de minister. Deze kan de korpschef een aanwijzing geven. Op deze wijze is ook bijstandsverlening, net als alle andere inzet van de politie, altijd uiteindelijk een bestuurlijke beslissing en geen besluit van de politie zelf.⁵

² In de [Wet COA \(1994\)](#) zijn de taken vastgelegd voor het COA. Het handhaven van de veiligheid en leefbaarheid in de opvanglocaties is een taak van het COA.

³ Zie ook een artikel van de VNG over [Samenwerking boa's en politie](#) in de gemeente Rotterdam.

⁴ Het is in de praktijk niet altijd mogelijk om voorrang te geven aan inzet rondom overlast van asielzoekers.

⁵ <https://regioburgemeesters.nl/thema/openbare-orde-maatschappelijke-onrust-en-zorg/openbare-orde/bijstand-aan-politie/>.

Uit de praktijk: extra toezicht Hardenberg

Wie: Gemeente Hardenberg

Wat: de gemeente heeft SPUK-financiën ingezet om een extra teamlid toe te voegen aan het handhavingsteam. Dit teamlid heeft als taakaccent het azc en heeft de tijd om regelmatig op het azc aanwezig te zijn, deel te nemen aan (omwonenden)overleggen en extra op overlastplekken te surveilleren.

Doel: Minder overlast van azc-bewoners, voornamelijk in het centrum van Hardenberg en de looproute vanaf het azc naar het centrum.

Resultaat: Heel concreet resultaat: groepsapp met winkeliers waarin (alle) winkeldiefstallen worden gemeld, waardoor de gemeente veel meer winkeldieven oppakt, veelal azc-bewoners. Overig resultaat; nauwe samenwerking met partners en nieuw structureel overleg.

Meer informatie: Mirjam Zandman, coördinator boa's gemeente Hardenberg. Contactgegevens: Mirjam.Zandman@hardenberg.nl / 06-15077789.

Uit de praktijk: regionaal handhavingsteam

Wie: Gemeenten Nijmegen – Land van Cuijk – Venray

Wat: Een 'Flying Squad' team van BOA's Domein 1 (openbare ruimte) en Domein 4 (openbaar vervoer) die binnen het gebied van de drie gemeenten en op de lijnen van het openbaar vervoer de overlast van asielzoekers aanpakken. Zij werken hierbij intensief samen met politie, lokale boa-teams, coa-locaties, ondernemers en bewoners.

Doel: Realiseren van gerichte inzet op de doelgroep, snel handelen bij overlast, het intensiveren van samenwerking in de keten, het schakelen met betrokken partijen, het vergroten van kennis van de doelgroep in brede zin en daardoor effectiever aanpakken van overlast.

Resultaat: Beter zicht op de doelgroep, verbeterde samenwerking met groot aantal betrokken partijen, snel reageren bij verplaatsingseffecten, minder overlast, beter communicatie, meer kennis, grensoverschrijdend in de aanpak

Meer informatie:

Riëtte Sluiter – Gemeente Nijmegen – r.l.sluiter@nijmegen.nl, Monique Janssen – Gemeente Venray – monique.janssen@venray.nl, Britt Vullings – Gemeente Land van Cuijk – britt.vullings@landvancuijk.nl

Uit de praktijk: inzetten straatcoach

Wie: Gemeente Maastricht in nauwe samenwerking met COA azc Maastricht

Wat: Preventieve aanpak door inzet straatcoach

Doel: Preventie door verbondenheid. De straatcoach zorgt proactief door gespreksvoering voor laagdrempelige verbinding tussen COA, buurtbewoners, ondernemers, scholen en indien nodig politie, bij verwachte of geconstateerd overlast.

Resultaat: De inzet van een straatcoach (in ons geval ook nog een ervaringsdeskundige) heeft een positieve invloed gehad voor alle betrokken partijen. Het heeft daarnaast laten zien dat preventieve inzet aan de voorkant, de inzet van handhaving en politie kan voorkomen. Verder is beter inzicht verkregen ten aanzien van de typen overlast en de overlastgevers.

Meer informatie: Rianne Stijnen via rienne.stijnen@maastricht.nl

Hoofdstuk 3

Repressieve maatregelen

Overlast door asielzoekers tast de veiligheidsbeleving van omwonenden, ondernemers, personeel en winkelend publiek aan. Neveneffect kan zijn dat een kleine groep criminele en/of overlastgevende asielzoekers beeldbepalend is in de opinievorming over asielzoekers in zijn algemeen. Naast de preventieve maatregelen die in het vorige hoofdstuk staan beschreven, volgen hier meer individuele maatregelen die gemeentes kunnen treffen en die erop gericht zijn om de overlastgevers lik-op-stuk te geven. Tot slot volgen in paragraaf 3.7 nog enkele maatregelen gericht op winkels en woningen.

Deze maatregelen zijn gebonden aan wet- en regelgeving, zoals de Gemeentewet, de lokale APV en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De maatregelen vragen om een zorgvuldige toepassing. Dit hoofdstuk is bedoeld als overzicht van maatregelen zonder in te gaan op de juridische aandachtspunten en grenzen.

3.1. Aangifte doet ertoe

Het is van belang dat er van strafbare feiten, zoals diefstal, geweld (verbaal of fysiek) of bedreiging, altijd [aangifte](#) wordt gedaan door het slachtoffer. Alleen als er aangifte wordt gedaan van strafbare feiten, kan er een dossier worden opgebouwd en kan er een strafrechtelijk onderzoek worden ingesteld hetgeen kan leiden tot een veroordeling. Het opbouwen van (strafrechtelijke) dossier is van belang omdat dit gevolgen kan hebben voor de strafvervolgging en de afhandeling van de asielaanvraag. Zo kan uit het dossier blijken dat een asielzoeker veelvuldig wordt verdacht van veelvoorkomende criminaliteit als (winkel)diefstal, vernieling of zakkenrollerij of daarvoor reeds is veroordeeld. Dit is van belang voor de strafrechtelijke aanpak door het Openbaar Ministerie.

Ondernemers kunnen online aangifte doen van winkeldiefstal. Meer informatie over internetaangifte van winkeldiefstal staat in [deze instructiekaart](#) van de politie.

Voor o.a. medewerkers van organisaties uit de migratieketen, de strafrechtketen en openbaar vervoerders geldt dat zij een publieke taak uitvoeren en in dit kader aangifte kunnen doen in het kader van Veilige Publieke Taak (VPT). Bij het doen van een aangifte van een misdrijf op een COA-locatie, kan het COA een sfeerbeeld meegeven aan de politie opdat het gedrag van de verdachte op locatie door de politie en het OM kan worden meegenomen in het dossier als contextinformatie.

Via het politienummer 0900-8844 kan een afspraak worden gemaakt en kan ook worden afgesproken wat de beste manier van aangifte doen is. In het kader van Veilig Publieke Taak kunnen deze aangiften leiden tot zwaardere straffen.

Wanneer er geen sprake is van een strafbaar feit, is het alsnog van belang dit te melden bij de politie. De politie registreert bij meldingen een incident. Deze informatie kan bruikbaar zijn voor een nieuwe zaak. Kortom, aangifte en meldingen doen ertoe en het is daarom belangrijk om dit te stimuleren.

Meer informatie over het doen van aangifte is te vinden via:

[Folder Aangifte doen en dan?](#)

[Slachtofferhulp](#)

[Factsheet anonimiteit in het strafproces vanuit VPT](#)

3.2. Het opleggen van een gebiedsverbod (Gemeentewet)

Ordeverstoorders kunnen een gebiedsverbod krijgen. Dit houdt in dat zij zich een bepaalde tijd (soms gedurende specifieke tijdstippen) niet in een gebied mogen bevinden. Een gebiedsverbod is een bestuursrechtelijke maatregel en kan worden opgelegd op grond van artikel 172, derde lid Gemeentewet, de APV of artikel 172a Gemeentewet.

Gebiedsverbod bij acuut gevaar

De Gemeentewet (artikel 172, derde lid) maakt het ook mogelijk om onmiddellijk een gebiedsverbod op te leggen. In deze situaties moet er acuut gevaar zijn voor de openbare orde. Dit artikel wordt vooral gebruikt wanneer de oplegging van een gebiedsverbod niet in de APV geregeld is. Als de APV wel bepalingen bevat, dan moet de burgemeester daarvan gebruikmaken en is toepassing van artikel 172, derde lid Gemeentewet niet mogelijk.

Kortdurend gebiedsverbod

Bij verstoringen van de openbare orde, overlast, geweld, diefstal, drugsdelicten of (andere) strafbare feiten, kan de burgemeester een gebiedsverbod opleggen, mits een en ander is vastgelegd in de APV. Er is geen combinatie met meldingsplicht of groepsverbod mogelijk. De gemeenteraad bepaalt de duur en het gebied waar het gebiedsverbod geldt, op basis van de ernst van de overtreding en de bepalingen in de APV.

Langduriger gebiedsverbod

Wanneer er sprake is van een persoon die herhaaldelijk individueel of groepsgewijs de openbare orde heeft verstoord of die bij groepsgewijze verstoring van de openbare orde een leidende rol heeft gehad, kan een lang gebiedsverbod worden opgelegd. Dit is mogelijk wanneer er ernstige vrees voor verdere verstoring bestaat. Dit geldt ook voor *first offenders* wanneer deze vrees bestaat. Het gebiedsverbod kan worden gecombineerd met een meldingsplicht of een groepsverbod.

Winkeldiefstal

Bij winkeldiefstal wordt door een aantal burgemeesters standaard een gebiedsverbod afgegeven voor 24 uur. Gedurende deze tijd mag een winkeldief zich niet in het winkelgebied ophouden. Overtreding van dit verbod, resulteert in een misdrijf. Hierop kan de politie handhaven. Dit zorgt ook voor dossieropbouw.

Bij het opleggen van een gebiedsverbod is het raadzaam om contact te zoeken met een gemeente die al ervaring heeft opgedaan met het hanteren van deze maatregel. Daarnaast kan de VNG om advies worden gevraagd via info@VNG.nl. Ook is het raadzaam om vooraf te overleggen met het Openbaar Ministerie. Zij zullen immers moeten vervolgen indien de persoon het verbod overtreedt.

Relevante links:

[Toelichting CCV op gebiedsverbod art. 172a Gemeentewet](#)
[Voorbeeld mandaatbesluit gemeente Cranendonck](#)
[Voorbeeld van een brief met het voornemen een gebiedsverbod op te leggen](#)

3.3. Preventief fouilleren tegen wapenbezit/ veiligheidsrisicogebieden aanwijzen

Op grond van artikel 151b Gemeentewet kan de gemeenteraad de burgemeester bij verordening de bevoegdheid verlenen om bij verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, een zogeheten veiligheidsrisicogebied aan te wijzen.

In dat gebied kan vervolgens de officier van justitie bepalen dat de politie preventief mag fouilleren. De regeling gaat uit van een rol voor gemeenteraad, burgemeester en de officier van justitie (OvJ). De burgemeester wijst veiligheidsrisicogebieden aan na overleg met de OvJ in het driehoeksoverleg. Artikel 174b van de Gemeentewet biedt de grondslag voor de spoedeisende variant van preventief fouilleren, waarvoor het niet nodig is dat de gemeenteraad vooraf de bevoegdheid heeft verleend aan de

burgemeester. De aanwijzing van een veiligheidsrisicogebied mag niet langer duren dan voor de handhaving van de openbare orde noodzakelijk is. In een veiligheidsrisicogebied mag telkens voor maximaal twaalf uur achtereenvolgend daadwerkelijk preventief gefouilleerd worden. Zie [preventief fouilleren tegen wapenbezit](#). Gemeente Westerwolde heeft in augustus 2022 het voorterrein van het aanmeldcentrum in Ter Apel als veiligheidsrisicogebied aangewezen vanwege onrust. Zie [de aankondiging](#) en het [Aanwijzingsbesluit Veiligheidsrisicogebied gemeente Westerwolde](#).

3.4. Het instellen van een samenscholingsverbod (APV)

Op basis van de APV kan aan inwoners van de gemeenten de verplichting worden opgelegd om zich op bevel van een politieambtenaar te verwijderen van een openbare plaats bij samenscholing of (dreigende) ongeregelde heden. Op grond van het eerder genoemde artikel 172a Gemeentewet kan de burgemeester ook bij voorbaat een groepsverbod opleggen aan personen die in het verleden in groepsverband overlast pleegden en dat weer dreigen te doen. Zie de APV van de betreffende gemeente.

3.5. Het opleggen van een meldplicht

Op grond van artikel 172a Gemeentewet kan de burgemeester een meldplicht (al dan niet meerdere malen of vanaf bepaalde plaatsen, wel of niet in de gemeente gelegen) gedurende een langere periode opleggen aan personen die de openbare orde (ernstig) hebben verstoord. Zie Gemeentewet (artikel 172a). Het CCV geeft een [toelichting](#) op de meldplicht.

3.6. Het invoeren van een alcoholverbod

In de APV kan worden opgenomen dat in een nader aan te wijzen gebied binnen de gemeente een alcoholverbod geldt. Op grond hiervan kan worden opgetreden tegen alcoholmisbruik en kan overlast als gevolg van alcoholmisbruik worden voorkomen. Zie APV van de betreffende gemeente.

3.7. Het inzetten van camera's en andere maatregelen in winkels en woningen

Algemeen

Camera's worden zowel preventief (als afschrikmiddel) ingezet als ter identificatie (voor het verzamelen van bewijsmateriaal). Cameratoezicht of camerabewaking is het houden van toezicht in de openbare ruimte, op een gebouw, gebied of (groepen) mensen met behulp van bewakingscamera's. Opgenomen beelden kunnen door de politie en het OM worden gebruikt voor opsporing en vervolging.

De APV heeft [beleidsregels](#) cameratoezicht gepubliceerd. Deze regels helpen organisaties bij de privacy afweging die zij moeten maken als zij camera's willen inzetten. Cameratoezicht kan een belangrijk middel zijn om eigendommen te beschermen, maar cameratoezicht betekent ook een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Organisaties zetten steeds vaker cameratoezicht in en de technische mogelijkheden van camera's worden steeds geavanceerder.

Uit de praktijk: gebiedsverbod Cranendonck

Wie: Gemeente Cranendonck

Wat: Sinds 2020 kan de burgemeester op verzoek van de politie een overlastgevende asielzoeker voor 24 uur een gebiedsverbod opleggen. Dit gebeurt op basis van artikel 2:79 van de algemene plaatselijke verordening (apv). Omdat diefstal meestal de aanleiding is, richten de gebiedsverboden zich voornamelijk op het centrumgebied van de gemeente.

Doel: Inzetten van een gebiedsverbod geldt enerzijds als straf, maar heeft ook een preventief effect. En we geven overlastgevers het signaal dat ze niet weggelaten met hun ongewenste gedrag.

Resultaat: De maatregel biedt inwoners en winkeliers rust. Ze weten dat ze niet dezelfde dag geconformeed worden met veelplegers. Omdat Cranendonck een zogeheten doorstroombloc is, is het effect op de langere termijn moeilijker inzichtelijk te maken.

Meer informatie: info@cranendonck.nl

Foto: Bjorn Snelde

Uit de praktijk: cameratoezicht en preventie Den Helder

Wie: Gemeente Den Helder

Wat: Cameratoezicht en preventie

Doel: De gemeente vindt het belangrijk dat iedereen zich veilig voelt in het openbaar vervoer. Om overlast van reizende asielzoekers op station Den Helder Zuid (gelegen naast COA-locatie) te verminderen, is specifiek op deze locatie cameratoezicht ingezet.

Aanvullend investeert de gemeente in preventie. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) zijn hierbij focus. Inzet is om hen door middel van intensieve schoolbegeleiding perspectief te bieden op een betere toekomst, dan wel in Nederland, dan wel in land van herkomst. Begeleiding gebeurt door specialistische jongerenwerkers die verschillende (Arabisch) talen spreken en zelf een achtergrond als vluchteling hebben. Zij worden ingezet in de Schakelklas op het voortgezet onderwijs en op het mbo niveau 1. Dit om jongeren te motiveren en (praktisch) te begeleiden om ervoor te zorgen dat verzuim en schooluitval zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Resultaat: Om te voorkomen dat overlast zich verplaatst naar het gebied rondom het station, heeft de gemeente aanvullend geïnvesteerd in een flexibel in te zetten camerasysteem. De onrust op en rond station Zuid is vermindert, maar is nog niet terug op het niveau van twee jaar geleden. Inmiddels wordt in overleg met toezicht en handhaving NS gekeken naar het traject DH-DH Zuid, de stations, inclusief de omgeving. Het voordeel van het inzetten van een flexibel camerasysteem is dat het "mee kan bewegen" met de overlast. De intensieve begeleiding van jongeren zorgt ervoor dat zij een plek krijgen in de samenleving zodat ze niet vervallen in de criminaliteit. De amv's zorgen binnen de gemeente veel minder overlast dan andere groepen asielzoekers.

Meer informatie: Anita Roosendaal via a.roosendaal@denhelder.nl

Openbare ruimte

Binnen de kaders die door de gemeenteraad in de APV zijn opgesteld, kan de burgemeester besluiten tot het instellen van cameratoezicht in de openbare ruimte. Daarvoor gelden wel specifieke voorwaarden. De beelden worden onder regie van de politie uitgekeken. De politie kan de beelden ook gebruiken voor de opsporing van strafbare feiten. Zie ook [cameratoezicht op openbare plaatsen](#) en de [voorwaarden](#).

Winkels

Camera's kunnen worden ingezet om winkeldieven uit een winkel te kunnen weren. De AP heeft [beleidsregels](#) opgesteld voor cameratoezicht. Daarnaast kunt u de ondernemers wijzen op het [Keurmerk Veilig Ondernemen](#) (KVO). Het KVO helpt de betrokken partijen zoals de winkeliers, gemeente en politie om gezamenlijk afspraken te maken om overlast, criminaliteit en onderhoud aan te pakken. De veiligheidsproblemen worden in kaart gebracht, oplossingen gezocht en maatregelen genomen. Daarbij kunt u ook verwijzen naar trainingen van het CCV. Via het [CCV](#) is het mogelijk een aantal standaardtrainingen op het gebied van veiligheid en weerbaarheid te volgen of bijvoorbeeld de gratis E-learning '[Voorkomen van en omgaan met agressie en winkeldiefstal](#)'. In sommige gevallen komt de aanvraag (gemeente, winkeliersvereniging, en vergelijkbaar) in aanmerking voor subsidie.

Tot slot kunt u ondernemers wijzen op het (collectieve) winkelverbod. Individuele ondernemers mogen personen weren uit hun winkel.

Daarnaast kan een overlastgevende persoon een collectieve ontzegging krijgen. Dit betekent dat winkelbezoekers die zich schuldig maken aan criminaliteit en overlast geen toegang meer hebben tot alle deelnemende winkels in het winkelgebied. Wanneer iemand met een verbod toch de winkel binnenkomt, dan is er direct sprake van huisvredebreuk. Dat is een strafbaar feit, waarmee de overlastgever een gevangenisstraf van maximaal 6 maanden of een geldboete riskeert. Dit draagt ook weer bij aan dossieropbouw.

Om winkelgebieden te helpen bij het invoeren van een collectief winkelverbod heeft het CCV een [model Protocol Collectief Winkelverbod](#) gemaakt. Voor meer informatie zie [Informatie rondom \(collectief\) winkelverbod](#).

Woningen

In en rond woningen kunnen camera's opgehangen worden om eigendommen te beveiligen en bewoners te beschermen. Ook hier gelden [voorwaarden](#). Daarnaast kunt u bewoners wijzen op het [Politiekeurmerk Veilig Wonen \(PKVW\)](#). Het PKVW is een keurmerk voor woningen die voldoen aan de eisen op het gebied van inbraakpreventie en sociale veiligheid. Daarbij is een effectieve en goedkope manier van inbraakpreventie de WhatsApp buurtpreventie voor bewoners. Raadpleeg [WABP.nl](#) om te zien of er een initiatief in de buurt is.

Bijlage I Keten- en samenwerkingspartners

Organisatie	Taakomschrijving	Website
IND	De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) behandelt alle aanvragen van vreemdelingen die in Nederland willen verblijven of die Nederlander willen worden.	Waar kunnen we u mee helpen? IND
COA	Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers is de organisatie die zorgt voor opvang en begeleiding van vreemdelingen. In opdracht van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid biedt het COA mensen in een kwetsbare positie (tijdelijke) huisvesting en ondersteunt hen in de voorbereiding op hun toekomst, in Nederland of ergens anders. De DT&V werkt nauw samen met het COA bij het voorbereiden en begeleiden van uitgeprocedeerde vreemdelingen zonder verblijfsrecht, bij hun vertrek uit Nederland.	COA - Centraal Orgaan opvang asielzoekers Uitleg over de organisatie van het COA
DT&V	De DT&V regisseert het daadwerkelijk vertrek van vreemdelingen die geen recht hebben op verblijf in Nederland. Door persoonlijk contact met de vreemdeling, onder andere door middel van vertrekgesprekken, en overleg met de ketenpartners beoordeelt de regievoerder van de DT&V hoe het vertrek kan worden 'geregisseerd'.	Home Dienst Terugkeer en Vertrek
Politie, Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) + Basispolitiezorg	De politie is belast met het toezicht op rechtmatig verblijf van vreemdelingen. Daarbij richt zij zich vooral op het voorkomen van wantoestanden (misbruik, uitbuiting) en voorkoming en bestrijding van verstoring van de openbare orde en de rechtsorde.	Wat doet de Vreemdelingenpolitie? politie.nl
Nidos	Stichting Nidos voert als onafhankelijke (gezins-)voogdij instelling op grond van de wet, de voogdijtaak uit voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv). Daarnaast voert zij de ondertoezichtstellingen uit van kinderen die met hun gezin in een COA-voorziening verblijven.	Stichting Nidos Home
Koninklijke Marechaussee (KMar)	Eén van de taken van de Koninklijke Marechaussee is het grenstoezicht op de luchthavens en in de zeehavens in Nederland. Personen die het Schengengebied via Nederland willen in- of uitreizen passeren een grensdoorlaatpost en ondergaan een persoonscontrole. De KMar voert deze controles uit.	Koninklijke Marechaussee Defensie.nl
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)	De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) zorgt namens het ministerie van Justitie en Veiligheid voor de tenuitvoerlegging van straffen en vrijheidsbenemende maatregelen. Een voorbeeld hiervan is het in bewaring stellen van vreemdelingen die gedwongen het land moeten verlaten.	Dji.nl dji.nl
VluchtelingenWerk Nederland (VWN)	VluchtelingenWerk Nederland is een onafhankelijke mensenrechtenorganisatie die de belangen behartigt van vluchtelingen en asielzoekers. VWN ondersteunt hen bij het opbouwen van een nieuw bestaan in Nederland en biedt praktische begeleiding tijdens de asielprocedure.	Deel je talent met vluchtelingen (vluchtelingenwerk.nl)

Deze rapportage is een uitgave van:

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Juli 2024